

63 3(4/Бел)
К26

ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ

Установа адукацыі

“БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ ПЕДАГАГІЧНЫ УНІВЕРСІТЭТ
ІМЯ МАКСІМА ТАНКА”

УДК 947.6: 339

КАРПІЕВІЧ

Віктар Аляксандравіч

РАЗВІЦЦЁ ГАНДЛЮ Ў БЕЛАРУСІ (1861 – 1900)

07.00.02. – Айчынная гісторыя

АЎТАРЭФЕРАТ

дысертацыя на саісканне вучонай ступені
кандыдата гістарычных навук

Навукова-
бібліяграфічны
аддзел

Мінск – 2003

установа адукацыі
“Віцебскі дзяржаўны ўніверсітэт
імя П.М. Машэрава”
БІБЛІЯТЭКА

63.3(4Бел)57
К20

ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ

Праца выканана на кафедры гісторыі Беларусі Установы адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагогічны ўніверсітэт імя Максіма Танка”

Навуковы кіраўнік –

доктар гістарычных навук, прафесар
Люты А. М. (Установа адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагогічны ўніверсітэт імя Максіма Танка”, кафедра гісторыі Беларусі)

Афіцыйныя апаненты:

доктар гістарычных навук Шыбека З. В.
(Установа адукацыі “Беларускі дзяржаўны эканамічны ўніверсітэт”, кафедра эканамічнай гісторыі Беларусі і замежных краін)

кандыдат гістарычных навук, дацэнт
Жытко А. П. (Установа адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагогічны ўніверсітэт імя Максіма Танка”, кафедра славянскай гісторыі Беларусі і замежных краін)

Арганізацыя –

Установа адукацыі “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры”

Абарона адбудзецца «30» мая 2003 года ў 15.00 гадзін на пасяджэнні Савета па абароне дысертацый Д 02.21.03 пры Установе адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагогічны ўніверсітэт імя Максіма Танка” па адрасу: 220050, г. Мінск, вул. Савецкая, 18, , ауд. 482; тэл. 220-86-33.

3 дысертацыі можна азнаёміцца ў бібліятэцы Установы адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагогічны ўніверсітэт імя Максіма Танка”.

Аўтарэферат разасланы «25» красавіка 2003 г.

Вучоны сакратар Савета
па абароне дысертацый

І. І. Багдановіч

ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ

АГУЛЬНАЯ ХАРАКТАРЫСТЫКА ПРАЦЫ

Актуальнасць тэмы дысертацыі. Пытанні развіцця гандлю ў Беларусі ў другой палове XIX ст. даследаваны мала, таму што дадзеная праблема ў айчынным гістарыяграфіі не была прадметам манаграфічнага вывучэння, нягледзячы на значную колькасць навуковых выданняў. У выдадзеных працах вывучаны толькі некаторыя асобныя пытанні дадзенай праблемы, у асноўным у кантэксце развіцця капіталістычных адносін.

Даследаванне ж азначанай праблемы дапамагае вызначыць стан развіцця беларускага рынку ў паслярэформенны перыяд, садзейнічае больш поўнаму вывучэнню гандлёвай дзейнасці і склада беларускага гандлёвага саслоўя. Пры гэтым нельга пакінуць без увагі і працэс фарміравання крэдытна-фінансавай сістэмы, неабходна паказаць яе ролю ў развіцці гандлю ў Беларусі ў другой палове XIX ст.

Да гэтага часу палкам не вывучалася пытанне, звязанае з уплывам развіцця чыгункі на гандлёвую дзейнасць беларускіх губерняў. Між тым менавіта яна карэнным чынам паўплывала на заняпад старых і фарміраванне новых гандлёвых цэнтраў Беларусі. Даследаванне ролі чыгункі дазваляе высветліць працэс інтэграцыі беларускіх зямель у агульнарасійскі рынак і выхад на сусветны.

Гістарычны вопыт, праўдзівае бачанне мінулага, аб'ектыўны погляд на стан развіцця гандлёвых адносін паміж суседнімі народамі служаць лепшаму паразуменню паміж беларускім і суседнімі народамі, таму што абмен таварамі на працягу гісторыі грамадства заўсёды садзейнічаў культурнаму ўзаемадзеянню. Вывучэнне гісторыі развіцця гандлёвых адносін з'яўляецца састаўной часткай вывучэння праблемы генезісу капіталізму ў Беларусі, дазваляе зразумець сацыяльна-эканамічныя і палітычныя працэсы, адбываючыся ў грамадстве і краіне.

Сувязь працы з буйнымі навуковымі праграмамі, тэмамі. Даследаванне з'яўляецца часткай навуковай праблемы “Сацыяльна-эканамічнае, палітычнае і культурнае развіццё Беларусі ў другой палове XIX – пачатку XX стст.”, якая распрацоўваецца кафедрай гісторыі Беларусі Беларускага дзяржаўнага педагагічнага універсітэта імя Максіма Танка (нумар дзяржаўнай рэгістрацыі – 19942102) у рамках дзяржаўнай праграмы фундаментальных даследаванняў Інстытута гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Рэспублікі Беларусь. Тэма даследавання зацверджана на Вучоным савеце БДПУ імя Максіма Танка (пратакол № 5 ад 4 сакавіка 1997 г.).

Мэта і задачы даследавання. Мэта дысертацыі – комплекснае і ўсебаковае даследаванне, на аснове крытычнага аналізу разнастайных крыніц, працэсу развіцця гандлю ў Беларусі ў другой палове XIX ст., выявіць яго асаблівасці і характэрныя рысы.

ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ

У адпаведнасці з пастаўленай мэтай аўтар вырашае ў працы наступныя **задачы**:

- паказаць развіццё таварнай вытворчасці ў Беларусі ў другой палове XIX ст;
- даследаваць стан развіцця транспарту і шляхоў зносін у Беларусі ў другой палове XIX ст. і іх уплыў на гандлёвыя адносіны;
- прааналізаваць змены, якія адбываліся ў сацыяльнай структуры насельніцтва Беларусі;
- паказаць працэс станаўлення крэдытна-фінансавай сістэмы ў Беларусі ў другой палове XIX ст. і ахарактарызаваць яе развіццё і ўплыў на пашырэнне гандлёвай дзейнасці;
- даследаваць узровень развіцця перыядычнага і пастаяннага гандлю, паказаць змены, якія адбываліся ў гандлёвай сферы Беларусі ў другой палове XIX ст.;
- вызначыць склад гандлёвага саслоўя ў Беларусі, шляхі папаўнення, крыніцы яго даходаў;
- паказаць месца беларускіх губерняў у другой палове XIX ст. у сістэме агульнарасійскага і замежнага гандлю.

Аб'ект і прадмет даследавання. Аб'ектам даследавання з'яўляецца эканамічная сфера дзейнасці грамадства. Яна ўключае ў сябе адносіны, у якія ўступаюць людзі ў працэсе іх узаемадзеяння. Важнейшымі з іх з'яўляюцца тавара-грашовыя. Прадметам жа гэтага даследавання выступаюць асаблівасці развіцця гандлёвых адносін у Беларусі ў другой палове XIX ст.

Метадалогія і метады праведзенага даследавання. Метадалагічную аснову дысертацыйнага даследавання склалі прынцыпы гістарызму і аб'ектыўнасці, каштоўнасца падыходу да разглядаемага аб'екта. Прынцып гістарызму дыктуе вывучэнне аб'екта даследавання менавіта такім чынам, якім ён рэальна фарміраваўся ў працэсе свайго станаўлення і развіцця, у арганічнай сувязі з парадзіўнымі яго умовамі. Прынцып аб'ектыўнасці патрабуе ўсебаковага ахопу вывучаемай з'явы з улікам магчымых поглядаў па дадзенай праблеме. Каштоўнасць падыход (пры захаванні прынцыпу гістарызму і аб'ектыўнасці) дазваляе даць ацэнку вывучаему аб'екту як станоўчай ці адмоўнай з'яве.

Дысертант імкнуўся пазбегнуць палітызаванай інтэрпрэтацыі фактаў і суб'ектыўнай ацэнкі мінулага. Навуковы пошук пры даследаванні дадзенай праблемы насіў комплексны характар. Сапраўднасць атрыманых вынікаў забяспечваецца метадалагічнай пазіцыяй дысертанта, усебаковым аналізам вывучаных фактаў, параўнаннем іх з іншымі фактамі і суадносна атрыманых высноў з раней вядомымі вынікамі.

Спецыфіка аб'екта даследавання, а таксама мэты і задачы, пастаўленыя ў працы, вызначылі выбар наступных метадаў гістарычнага даследавання: гісторыка-

ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ

генетычнага (вывучэнне гістарычных падзей і з'яў у працэсе іх развіцця ад зараджэння да гібелі ці сучаснага стану, што дазваляе ў найбольшай ступені наблізіцца да рэальнага гістарычнага аб'екта), гістарычна-тыпалагічнага (выяўленне агульных рыс у прасторавых групах гістарычных падзей і з'яў ці вылучэнне аднародных стадый у іх бесперапынна-часовым развіцці), гісторыка-сістэматычнага (усталяванне функцыянавання сувязяў гістарычных падзей і з'яў, раскрыццё механізмаў іх функцыянавання), гісторыка-параўнальнага (параўнанне гістарычных падзей і з'яў у прасторы і часе, выяўленне падабенства і адрозненняў паміж імі).

Наяўнасць у дысертацыі вялікай колькасці фактычнага матэрыялу, выражанага ў лічбавых велічынях, абумовіла выкарыстанне метадаў статыстычнага аналізу.

Навуковая навізна і значнасць атрыманых вынікаў. Навуковая навізна дысертацыі заключаецца ў тым, што ўпершыню ў айчынай гістарыяграфіі прадпрымаецца спроба рознабаковага аб'ектыўнага даследавання развіцця гандлю ў Беларусі ў другой палове XIX ст. Аўтар першым правёў комплексны аналіз уплыву чыгуначнага будаўніцтва ў Беларусі ў другой палове XIX ст. на змены ў існуючых формах гандлю, на заняпад кірмашоў і пераход да стацыянарнага гандлю.

У даследаванні праводзіцца аналіз з'яў і прычын, якія паўплывалі на змены ў структуры гандлёвага саслоўя Беларусі. Вызначана месца, якое займалі беларускія губерні ў другой палове XIX ст. у сістэме агульнарасійскага і замежнага гандлю.

Далейшае развіццё атрымоўвае асвятленне ўжо закранаўшыхся аспектаў развіцця гандлю ў Беларусі, укладання раней атрыманых высновы на аснове разнастайнага сабранага статыстычнага і архіўнага матэрыялаў, у тым ліку раней не ўведзеных у навуковы абарот.

Гэта мае важнае значэнне, таму што дазваляе ў далейшым выкарыстоўваць дадзены матэрыял не толькі пры вывучэнні разглядаемай тэмы, але і пры даследаванні іншых аспектаў эканамічнай гісторыі Беларусі.

У працэсе даследавання былі атрыманы наступныя вынікі:

- раскрыты фактары, якія ўплывалі на развіццё гандлю ў Беларусі ў другой палове XIX ст.;

- даследаваны разнастайныя формы гандлёвай дзейнасці, якія існавалі ў Беларусі;

- паказаны змены ў арганізацыі гандлю ў Беларусі ў другой палове XIX ст.;

- даследаваны гандлёвыя сувязі беларускіх губерняў з расійскімі і з замежжам.

Практычная значнасць атрыманых вынікаў. Дысертацыя ў значнай ступені запаўняе прабелы ў вывучэнні развіцця гандлёвых адносін у Беларусі перыяду капіталізму. Матэрыялы і высновы дысертацыі могуць быць выкарыстаны

ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ

спецыялістамі, якія займаюцца праблемамі і гісторыяй эканамічнага развіцця Беларусі пры падрыхтоўцы навучальных дапаможнікаў і лекцыйных курсаў па гісторыі Беларусі новага часу, пры падрыхтоўцы спецкурсаў па эканамічнай гісторыі Беларусі.

Асноўныя палажэнні дысертаты, якія выносяцца да абароны:

1. Царскія ўлады праводзілі ў дачыненні да Беларусі палітыку ўціхамірвання краю. Яна праяўлялася ў тым, што ўлады не імкнуліся падтрымоўваць мясцовых вытворцаў, з недаверам адносіліся да тутэйшых памешчыкаў, не спрыялі стварэнню розных аб'яднанняў, у тым ліку і эканамічных, такіх як спажывецкія таварыствы. Палітыка царызму ў пэўнай ступені тармазіла развіццё капіталістычных адносін у Беларусі.

2. Развіццё сельскай гаспадаркі і прамысловасці Беларусі ў вывучаемы перыяд знаходзіліся на нізкім узроўні развіцця, які ўсё ж дазваляў тут існаваць ўстойліваму попыту ў маштабах беларускіх губерняў.

3. Чыгуначнае будаўніцтва садзейнічала развіццю гандлю ў Беларусі, паскарала таваразварот, больш цесна звязвала беларускія губерні з рускімі, украінскімі, прыбалтыйскімі і Польшчай, садзейнічала пашырэнню замежнага гандлю. З развіццём чыгуначнай сеткі пачынаецца заняпад водных гандлёвых шляхоў, якія ўсё ж такі заставаліся галоўным сродкам для адпраўкі лясных грузаў. Развіццё новых транспартных сродкаў, пашырэнне таваразвароту, рост насельніцтва гарадоў і мястэчак, павелічэнне вытворчасці патрабуе стварэння крэдытна-фінансавых устаноў. Гэты працэс пачаўся ў 70-х гг. XIX ст. і дасягнуў свайго росквіту напрыканцы стагоддзя, калі быў створаны шэраг як дзяржаўных, так і прыватных камерцыйных устаноў у галіне крэдытавання.

4. У другой палове XIX ст. канчаткова адбывасца заняпад кірмашоў. Яны альбо болей не існуюць, альбо па сутнасці ператвараюцца ў аднадзённыя базары. Назіраецца пераход ад перыядычнай формы гандлёвай дзейнасці да пастаянных стацыянарных гандлёвых устаноў. Пры гэтым колькасць гандлёвых кропак пастаянна ўзрастае. У асноўным пераважаюць дробныя лаўкі. Іх гандлёвыя абароты ў апошняй чвэрці стагоддзя ўзрасталі. У гэты ж час тэмпы росту як гільдзейскіх, так і дробных (негільдзейскіх) гандлёвых прадпрыемстваў былі даволі высокімі.

5. Беларускае гандлёвае саслоўе было неаднародным. У другой палове XIX ст. доля гільдзейскіх купцоў памяншалася. Усё больш жыхароў гарадоў і мястэчак далучаліся да гандлёвай дзейнасці. Іх абароты, як і капіталы, былі нязначнымі. Паранейшаму пэўнае месца займалі гандляры-карабейнікі.

6. У даследуемы перыяд Беларусь заставалася часткай агульнарасійскага рынку. Дзякуючы наяўнасці чыгунак і зручных водных шляхоў яна была звязана з

ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ

важнейшымі эканамічнымі рэгіёнамі Расійскай імперыі. У 60 – 70-я гг. XIX ст. Беларусь захоўвае сваю спецыялізацыю ў якасці рэгіёна, які пастаўляў на агульнарасійскі рынак сельскагаспадарчую прадукцыю. Аднак ужо ў апошнія дзесяцігоддзе XIX ст. увоз хлеба ў Беларусь перавышае вываз. Напрыканцы стагоддзя галоўным таварам вывазу становіцца лес. У Беларусь з іншых губерняў завозяцца пераважна прамысловыя вырабы.

7. У другой палове XIX ст. наяўнасць чыгункі і блізкасць да марскіх партоў спрыяюць развіццю замежнага гандлю. Беларускія тавары з'яўляліся састаўной часткай агульнарасійскага экспарту. У асноўным за мяжу з Беларусі ішлі прадукты сельскай гаспадаркі і лес. У сваю чаргу беларускі рынак спажываў замежныя прамысловыя вырабы, прадметы раскошы і каланіяльныя тавары.

Асабісты ўклад саіскальніка. Увесь аб'ём даследавання па тэме дысертацыі і публікацыя атрыманых вынікаў выкананы самастойна. Аўтарам вывучаны, сістэматызаваны і прааналізаваны разнастайны фактычны матэрыял і навуковыя працы. У працэсе работы над матэрыялам складзена 33 табліцы.

Апрабаваныя вынікаў дысертацыі. Асноўныя палажэнні дысертацыйнага даследавання неаднаразова абмяркоўваліся на пасяджэннях кафедры гісторыі Беларусі, на пасяджэнні навукова-праблемнага савета гістарычнага факультэта БДПУ імя М. Танка і праца рэкамендавана да абароны (праатакол № 1 ад 2 красавіка 2003 г.). Важнейшыя палажэнні і вывады, якія тычацца праблем развіцця гандлю ў Беларусі ў другой палове XIX ст., прагучалі ў выступленнях на Рэспубліканскай навуковай канферэнцыі “Актуальныя праблемы гісторыі Беларусі: стан, здабыткі і супярэчнасці, перспектывы развіцця” (3-4 мая 2002 г., г. Гродна), Міжнароднай навукова-тэарэтычнай канферэнцыі “Беларуская дзяржаўнасць: вопыт XX стагоддзя” (18-19 красавіка 2003 г., г. Мінск).

Апублікаванасць вынікаў. Па тэме даследавання аўтарам выдадзена 9 артыкулаў у навуковых зборніках і часопісах. Агульны аб'ём апублікаваных матэрыялаў складае 67 старонак.

Структура і аб'ём дысертацыі. Дысертацыя складаецца з уводзін, агульнай характарыстыкі працы, асноўнай часткі, выноў, спіса выкарыстаных крыніц і літаратуры, дадатку. Асноўная частка ўключае 4 главы. Агульны аб'ём дысертацыі складае 138 старонак. 3 іх 19 старонак займае спіс літаратуры і крыніц (300 назваў), а 24 - дадаткі.

ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ

справах ездзіць у буйныя гарады імперыі, у той час як іншым прадстаўнікам яўрэйскага насельніцтва неабходна было набываць спецыяльны дазвол.

Значная частка гандляроў у Беларусі зарабляла свой капітал на куплі-перапролажы сельскагаспадарчай прадукцыі. Яны ўлічвалі сезонныя ваганні цэн, а таксама розніцу паміж цаной на хлеб і іншай сельскагаспадарчай прадукцыяй у Беларусі і ў партовых гарадах. Тыповым для Беларусі было і ліхварства. Гандляры давалі памешчыкам і сялянам грошы пад працэнт, а затым вымушалі іх прадаваць свой уралжай па нізкіх цэнах. Аднак у цэлым у сувязі з вялікай канкурэнцыяй сярод гандляроў, іх капіталы былі нязначнымі [2, 5].

5. Беларусь арганічна была ўключана ў сістэму агульнарасійскага гандлю. Пабудаваныя тут чыгункі дазволілі звязаць многія беларускія гарады і мястэчкі паміж сабой і з іншымі часткамі Расійскай імперыі. Многія з іх сталі буйнымі гандлёвымі цэнтрамі. У першую чаргу тут вылучаецца Мінск, які ў апошнія чвэрці XIX ст. становіцца важнейшым цэнтрам па размеркаванню тавараў не толькі для самой губерні, але і для суседніх – Віленскай, Віцебскай, Гродзенскай, Магілёўскай. Аднак спецыфіка Беларусі як рэгіёна з пераважаючай ролю сельскай гаспадаркі абумовіла наменклатуру тавараў, якія вывозіліся за межы беларускіх зямель. Галоўнымі таварамі, з якімі беларускія губерні выйшлі на агульнарасійскі рынак, былі прадукцыя сельскай гаспадаркі і лес. Прамысловыя вырабы вывозіліся ў нязначнай колькасці. Гэта было абумоўлена слабасцю развіцця мясцовай прамысловасці, так як яна была звязана, галоўным чынам, з перапрацоўкай сельскагаспадарчай прадукцыі і мінеральнай сыравіны. Гэта стала прычынай таго, што беларускі рынак быў адчынены для ўвозу розных прамысловых вырабаў. Іх завозілі, у асноўным, з расійскіх гарадоў і Польшчы [4, 6].

6. Беларусь, як састаўная частка агульнарасійскага рынку, была ўключана і ў міжнародны гандаль. Чыгункі звязалі яе тэрыторыю з замежнымі гандлёвымі цэнтрамі, а таксама з марскімі портамі. Гэтаму спрыяла і наяўнасць сплавных рэк. Аднак слабасць развіцця мясцовай прамысловасці і недахоп грашовых сродкаў не дазволілі Беларусі выйсці на сусветны рынак з гатовай прадукцыяй. Беларусь ператварылася ў аграрна-сыравінны прыдатак для замежных краін. На працягу 60 – 70-х гг. XIX ст. за мяжу вывозіліся ў вялікай колькасці зерневыя тавары. Аднак напрыканцы стагоддзя яго вываз з Беларусі ўпаў. Асноўным экспартным таварам стаў лес, а таксама некаторыя іншыя тавары сельскагаспадарчай вытворчасці – лён, мяса, масла, яйкі ды іншыя. У той жа час Беларусь стала рынкам, які спажываў замежныя прамысловыя вырабы [1, 3, 4].

ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ

Па тэме дысертацыі апублікаваны наступныя работы:

1. Карпівіч В. А. Знешнегандлёвыя сувязі беларускіх губерняў у другой палове XIX ст. // Актуальныя праблемы исследований в области гуманитарных и естественных наук: Сб. науч. ст. Мн., 1998. – С. 182 – 186.
2. Карпівіч В. А. Дробны гандаль на Беларусі ў другой палове XIX ст. // Пытанні гісторыі Беларусі: Зб. навук. арт. / Пад агул. рэд. праф. А. М. Лютага. Мн., 1998. – С. 110 – 118.
3. Карпівіч В. А. Кірмашы на Беларусі ў др. пал. XIX ст. // Весці БДПУ. – 1998. – № 4. – С. 80 – 86.
4. Карпівіч В. А. Водныя гандлёвыя шляхі на Беларусі ў др. пал. XIX ст. // Весці БДПУ. – 1999. – № 2. – С. 123 – 129.
5. Карпівіч В. А. Купецтва на Беларусі у паслярэформенны перыяд (60 – 70 – я гг. XIX ст.) // Весці БДПУ. – 2000. – № 1. – С. 128 – 134.
6. Карпівіч В. А. Беларусь у сістэме агульнарасійскага рынку (др. пал. XIX ст.) // Весці БДПУ. – 2000. – № 3. – С. 78 – 84.
7. Карпівіч В. А. Развіццё гандлю ў Беларусі ў другой палове XIX ст.: гістарыяграфія праблемы. // Айчынная і сусветная гісторыя: сучасныя погляды і метады даследаванняў: Зб. нав. пр.: У 2-х частках. – Ч. 1: Актуальныя пытанні гісторыі Беларусі. Мн., 2002. – С. 94 – 99.
8. Карпівіч В. А. Прамысловасць і транспарт на Беларусі ў др. пал. XIX ст. // Айчынная і сусветная гісторыя: сучасныя погляды і метады даследаванняў: Зб. нав. пр.: У 2-х частках. – Ч. 2: Актуальныя пытанні ўсеагульнай гісторыі і гісторыі Беларусі. – Мн., 2002. – С. 126 – 133.
9. Карпівіч В. А. Сельская гаспадарка на Беларусі ў др. пал. XIX ст. // Айчынная і сусветная гісторыя: сучасныя погляды і метады даследаванняў: Зб. нав. пр.: У 2-х частках. – Ч. 2: Актуальныя пытанні ўсеагульнай гісторыі і гісторыі Беларусі. – Мн., 2002. – С. 134 – 145.

ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ

РЭЗЮМЕ

Карпівіч Віктар Аляксандравіч

Развіццё гандлю ў Беларусі (1861 – 1900).

Ключавыя словы: Унутраны і знешні гандаль, рынак, купцы, кірмашы, стацыянарны гандаль, гільдзейскія і негільдзейскія гандлёвыя прадпрыемствы, таваразварот, крэдытна-фінансавыя ўстановы, транспарт.

Аб’ект даследавання – эканамічная сфера дзейнасці грамадства.

Прадмет даследавання - асаблівасці развіцця гандлёвых адносін у Беларусі ў другой палове XIX ст.

Мэта даследавання - комплекснае і ўсебаковае даследаванне, на аснове крытычнага аналізу разнастайных крыніц, працэсу развіцця гандлю ў Беларусі ў другой палове XIX ст., выявіць яго асаблівасці і характэрныя рысы.

Навуковая навізна і значнасць атрыманых вынікаў. Упершыню ў айчынай гістарыяграфіі прадпрымаецца спроба рознабаковага аб’ектнага даследавання развіцця гандлю ў Беларусі ў другой палове XIX ст. Упершыню праведзены комплексны аналіз уплыву чыгуначнага будаўніцтва ў Беларусі ў другой палове XIX ст. на змены ў існуючых формах гандлю, на заняпад кірмашоў і пераход да стацыянарнага гандлю. Удкладняюцца раней атрыманыя высновы на аснове разнастайнага сабранага статыстычнага і архіўнага матэрыялаў, у тым ліку раней не ўведзеных у навуковы абарот.

Вынікі даследавання могуць быць выкарыстаны спецыялістамі, якія займаюцца гісторыяй эканамічнага развіцця Беларусі, пры падрыхтоўцы навучальных дапаможнікаў і лекцыйных курсаў, пры падрыхтоўцы спецкурсаў па эканамічнай гісторыі Беларусі.

ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ

РЕЗЮМЕ

Карпиевич Виктор Александрович

Развитие торговли в Белоруссии (1861 – 1900).

Ключевые слова: Внутренняя и внешняя торговля, рынок, купцы, ярмарка, стационарная торговля, гильдейские и негильдейские торговые предприятия, товарооборот, кредитно-финансовые учреждения, транспорт.

Объект исследования – экономическая сфера деятельности общества.

Предмет исследования - особенности развития торговых отношений в Белоруссии во второй половине XIX ст.

Цель исследования – комплексное и всестороннее исследование на основе критического анализа разных источников процесса развития торговли в Белоруссии во второй половине XIX ст., выявление его особенностей и закономерностей.

Научная новизна и значимость полученных результатов. Впервые в отечественной историографии предпринимается попытка разностороннего объективного исследования развития торговли во второй половине XIX ст. Впервые проведен комплексный анализ влияния железнодорожного строительства в Беларуси во второй половине XIX ст. на изменения в существующих формах торговли, на упадок ярмарок и перехода к стационарной торговле. Уточняются ранее полученные выводы на основе разностороннего собранного статистического и архивного материала, в том числе ранее не введенного в научный оборот.

Результаты исследования могут быть использованы специалистами, которые занимаются историей экономического развития Беларуси, при подготовке учебных пособий и лекций, разработке спецкурсов по экономической истории Беларуси.

ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ

SUMMARY

Karpievich Viktor Alexandrovich

The Development of Trade in Belarus (1861 – 1900).

Keywords: home trade, foreign trade, market, merchants, stationary trade, guild and non-guild trade enterprises, commodity circulation, credit and financial establishments, transport.

Object of research: is economic sphere of human activity.

Subject of research: is peculiarities of the development of trade relations in Belarus in the second half of the XIXth century.

The purpose of research: is to make complex and detailed reserches of the development of trade in Belarus in the second half of the XIXth century and to bring out its peculiarities and regulations on the basis of critical analysis of defferent sources.

Scientific novelty and importance of the received results: for the first time in home historiography it's made an attemrt of detailed and objective researches of the development of trade in the second half of the XIXth century. For the first time it has been made a complex analysis of the influence of railway-building on the changes in existing forms of trade, on the decline of fair trade and transition to stationary trade in the second half of the XIXth century. The conclusions received earlier are defined more precise on the basis of detailed statistical and archival matirial, including that one which hasn't been put into scientific circulation before.

The results of this research can be used by specialists deling with history of economic development of Belarus, it can be useful for preparing educational and aids lectures, for working out special courses on economic history of Belarus.

ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ

АЎТАРЭФЕРАТ

дысертацыі на саісканне вучонай ступені
кандыдата гістарычных навук

РАЗВІЦЦЁ ГАНДЛЮ Ў БЕЛАРУСІ (1861 – 1900).

Карпiевiч Вiктар Аляксандравiч

Падпiсана ў друк 23.04 2003. Фармат 60 x 40 1/16.
Папера афсетная. Гарнiтура школьная. Друк афсетны.
Ум. друк. арк. 1.3. Тыраж 85 экз. Заказ 290.

Установа адукацыі

“Беларускі дзяржаўны педагагiчны унiверсiтэт iмя Максiма Танка”
Лiцэнзiя ЛiВ № 196 ад 04.02.03. 220050, Мiнск, вул. Савецкая, 18.

Надрукавана з арыгiнал-макета заказчыка ў вучэбна-выдавецкiм цэнтры БДПУ.
Лiцэнзiя ЛПІ № 486 ад 02.04.02. 220007, Мiнск, вул. Магiлёўская, 37.